

Problemstillinger til diskusjon

Tema 1 - Ekspertutvalgets rapport om nye oppgaver til fylkeskommunen

Kultur

Gjennom arbeidet med regionreformen er det lagt opp til at de nye folkevalgte regionene skal ha en sterkere strategisk rolle som samfunnsutviklere regionalt og lokalt. Dette forutsetter at regionene ikke kun må begrenses til å være tilskuddsforvaltere, men gis reell mulighet for politikktutforming på feltet. Dette vil medføre et behov for gjennomgang av dagens oppgavefordeling mellom de ulike forvaltningsnivåene. En god utvikling innenfor kulturfeltet avhenger av langsiktig tenkning, og av helhetlige strategiske valg ut fra lokale og regionale forhold. Et viktig premiss for regionaliseringen er at reformen skal styrke kultursektoren og –politikken, ikke svekke den.

Fylkeskommunene har allerede et betydelig ansvar for idrett og kultur, og har siden siste halvdel av 1970-tallet bygd opp både administrative og politiske strukturer for å ivareta disse oppgavene. Fylkeskommunene har i så måte vært en sentral aktør i utviklingen av feltet, og det har vært utstrakt samarbeid mellom staten og fylkeskommunene i gjennomføringen av den nasjonale kulturpolitikken. Kultursektoren har vært preget av en forståelse av at nasjonal politikk langt på vei er synonymt med statlig politikk, og dermed hva staten gjør på området, snarere enn å ha en bevissthet om forholdet mellom nasjonal og statlig politikk, hvor den nasjonale politikken er summen av det kommunale, fylkeskommunale og statlige.

Institusjoner med regionalt eierskap/finansiering er en del av den nasjonale kulturpolitikken, og har en nasjonal rolle. Innenfor rammen av en nasjonal kulturpolitikk er det ingen motsetning mellom det å ha et nasjonalt ansvar og det å være regionalt finansiert. Det er en dualisme og et samspill i det regionale og nasjonale ansvaret, hvor et regionalt oppdrag også inngår i en nasjonal og internasjonal diskurs på de ulike fagområdene, blant annet knyttet til forståelsen, og videreutvikling, av kunstnerisk kvalitet.

Politikktutforming og oppgaveløsningen skjer ofte gjennom samhandling og samarbeid med kommunene, regional stat, institusjoner, frivillige og andre private aktører. Feltet ligger klart innenfor fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle, og handler om å gi strategisk retning, mobilisere og samordne offentlig innsats og virkemiddelbruk. Oppgavene innenfor kulturområdet støtter også til øvrige samfunnsområder som fylkeskommunene har ansvar for, som blant annet næringsutvikling, turisme, folkehelse, friluftsliv og videregående opplæring.

Ekspertutvalget har foreslått en omfattende oppgaveendring innenfor kulturområdet. Midlene i tilskuddsordningene som foreslås overført utgjør det største enkeltbeløpet i utvalgets samlede forslag (4,5 mrd av totalt 15 mrd. kroner). Årsverkene som er berørt ligger i hovedsak innenfor de institusjonene som mottar disse tilskuddene og inngår ikke i Ekspertutvalgets tall.

Kulturdepartementet arbeider med en kulturmelding som bl.a. skal vurdere ny ansvars- og oppgavefordeling på kulturområdet. Kulturdepartementet har varslet at arbeidsdelingen mellom forvaltningsnivåene på kulturområdet også her vil være et sentralt tema.

I forbindelse med arbeidet med kulturmeldingen har det vært gjennomført innspillmøter i alle fylker. Disse har vært arrangert av fylkeskommunene på forespørsel fra Kulturdepartementet, og det har vært bred deltakelse fra kommuner, kulturinstitusjoner, kunstnerorganisasjoner, frivillig kulturliv osv.

På kulturfeltet, som på andre felt, ligger det prestisje i å være direkte underlagt staten, i motsetning til for eksempel det regionale folkevalgte nivået. Det er forståelig at ekspertutvalgets forslag til endringer kan skape usikkerhet i miljøer som over tid har vært vant til en gitt form for styring.

Innenfor kulturområdet har det vært vanlig med en delt finansiering av ulike institusjoner og tiltak, oftest mellom både stat, fylkeskommune og kommune. I noen tilfeller er ansvarsdelingen fastsatt ved egen fordelingsnøkkel som er avtalt mellom partene (de såkalte funksjonsdelingsinstitusjonene), mens det i andre tilfeller (som for museene) er en noe mindre fastlåst fordeling. I de fleste tilfellene bidrar staten med den største andelen, som regel minst 60 pst. av det samlede offentlige tilskuddet.

Kulturinstitusjonene og-organisasjonene har i forbindelse med innspillsmøtene til kulturmeldingen uttrykt et behov for forutsigbare økonomiske rammer. Videre har mange understreket at prinsippet om armlengdes avstand må respekteres – at kunstneriske beslutninger og kunstens autonomi ikke må utfordres, hverken av politikere eller forvaltning. Et tredje punkt mange har tatt opp, er behovet for gode møteplasser og lokaler for både øving og fremførelse av ulike kunst- og kulturuttrykk. Kommunesektoren har på den andre siden påpekt at fylkeskommunale fortrinn som geografisk nærhet, lokalkunnskap, forutgående erfaring fra kulturfeltet, og bredden i samfunnsutviklerrollen bør kunne skape positive synergier også for kulturfeltet.

I lys av dette vil følgende problemstillinger legge rammene for diskusjonen:

- Hva er og vil være fylkeskommunenes inngang til kulturpolitikk?
 - Hvordan vil fylkeskommunenes rolle som samfunnsutvikler på kulturfeltet styrkes med nye oppgaver og ansvar på området?
 - Hvorfor er det viktig at fylkeskommunene får oppgaver og ansvar på kulturområdet – med et kulturpolitisk blikk? Hva kan fylkeskommunene gjøre bedre med mer oppgaver og ansvar?
 - På hvilken måte kan fylkeskommunene bidra til vekst og utvikling på kulturområdet?
- Hvordan legge til rette for at kunst og kultur får økt betydning og rolle i den regionale samfunnsutviklingen?
 - Hvilke initiativ kan tas for å sette kunst og kultur på dagsorden lokalt og regionalt?
 - Hvordan kan det bygges tillit mellom kulturinstitusjonene og fylkeskommunene? Hvilke arenaer og verktøy trengs for å få dette til?
- Hvordan legge til rette for et konstruktivt og gjensidig forpliktende samarbeid mellom stat og region om nasjonale mål på kulturområdet?
 - Hvordan kan vi styre i retning av nasjonale mål på kulturområdet, samtidig som vi sprer makt og styrker lokaldemokratiet?
 - Hvordan skal det kommunale selvstyret fungere innenfor rammene av en nasjonal kulturpolitikk?
 - Hvordan kan regionale løsninger ivareta nasjonale ambisjoner og lokale behov?
 - Hvilke gjensidige forventninger har staten og fylkeskommunene til hverandre for å få til en styrket og strukturert dialog og samhandling i kulturpolitikken?